

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

خبر بزرگ، نور غدیر است

﴿عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ * عَنِ النَّبِيِّ الْعَظِيمِ﴾^(۱)

موقعیت امیرالمؤمنین علیه السلام در قرآن و مصادر اهل سنت

صدای شنیدن زنگوله‌های گردن شتران در پهنای صحرا به گوش می‌رسد و با خود، انگاری خبری در راه دارد. ناگهان صدا قطع می‌شود و صدای دلنواز و زیبایی در هوا می‌پیچد. به کسانی که جلو افتاده‌اند بگویید برگردند و کسانی که عقب مانده‌اند، ندا دهید که زودتر به ما بپیوندند. هوا بس ناجوانمردانه گرم است و حاجیان خود را زیر سایه شتران مخفی کرده‌اند. ساعتی می‌گذرد و ناگهان پیامبر صلی الله علیه و آله به بالای

۱. سوره نبا: آیه ۱ و ۲.

پالان‌های شتران که از قبل آماده شده بود، می‌رود. چشمان مردم به او خیره شده و منتظر هستند، ببینند چه امر مهمی پیش آمده که رسول خدا ﷺ آنان را جمع کرده تا در این گرمای شدید آفتاب و بعد از خستگی اعمال حج، می‌خواهد به آنان بگوید. صدای رحمانی پیامبر ﷺ در هوا می‌پیچد، ای علی بالا بیا. علی علیه السلام بالا می‌رود. پیامبر ﷺ می‌فرماید: ای مردم آیامن به مؤمنان به خودشان اولی نیستم؟ مردم فریاد زدند: بله ای رسول خدا.

در این لحظه پیامبر ﷺ، دستان علی علیه السلام را گرفته و بالا بردند و فرمودند: هر که من مولای او هستم این علی مولا و سرپرست اوست. خداوند اهرکه با اوست، با او باش و هر که با او دشمنی کرد، دشمن باش و هر که او را یاری کرد، یاری کن و هر که او را خوار کرد، خوار کن و حق را به دور علی بچرخان و هر جا علی رفت حق را با او همراه کن. این است واقعیت غدیر خم، عهدی که خداوند از پیامبران قبل نیز گرفته است^(۱). واقعیت غدیر، وجود ذی‌جود علی است. وجودی بس عظیم که فقط خدا و رسولش او را شناخته‌اند و بس^(۲). در اینجا بعضی از آیات قرآن کریم که در شأن

۱. تهذیب الأحکام: ج ۳، ص ۱۴۳ والعدد القویة (علامه حلی): ص ۱۶۶.

۲. اشاره به حدیث (یا علی لا یعرفک إلا الله وأنا)، مناقب آل ابی طالب: ج ۳، ص ۶۰.

امیرالمؤمنین علی علیه السلام از مصادر و منابع برادران اهل تسنن وارد شده، تقدیم می‌کنیم. توضیح آنکه ابتدا آیه مورد نظر آورده می‌شود و سپس منابعی که اشاره این آیه به شخصیت والای امام امیرالمؤمنین علی ابن ابی طالب علیه السلام را بیان می‌کند در پاورقی تقدیم می‌گردد.

علی در قرآن کریم

﴿ يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ ﴾^(۱).

﴿ الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيْتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا ﴾^(۲).

﴿ سَأَلَ سَائِلٌ بِعَذَابٍ وَاقِعٍ ﴾^(۳). اشاره به کسی که بعد از خطبه رسول خدا صلی الله علیه و آله در روز غدیر، به ایشان اعتراض کرد و صاعقه او را آتش زد^(۴).

۱. مائده: آیه ۶۷. تفسیر ابن ابی حاتم رازی: ج ۴، ص ۱۱۷۲، اسباب نزول القرآن (واحدی): ص ۱۳۵، شواهد

التنزیل (حسکانی): ج ۱، ص ۲۴۹ و تفسیر رازی: ج ۱۲، ص ۵۰.

۲. مائده: آیه ۳. مناقب ابن مردویه: ص ۲۳۱، شواهد التنزیل (حسکانی): ج ۱، ص ۲۰۳، تاریخ مدینه دمشق:

ج ۴۲، ص ۲۳۳ و تفسیر آلوسی: ج ۶، ص ۱۹۴.

۳. سوره معارج: آیه ۱.

۴. مناقب ابن مردویه: ص ۲۴۸، تفسیر ثعلبی: ج ۱۰، ص ۳۴، تفسیر قرطبی: ج ۱۸، ص ۲۷۸ و نظم

درالسمطین (زرنندی حنفی): ص ۹۳.

﴿إِنْ تَتُوبَا إِلَى اللَّهِ فَقَدْ صَغَتْ قُلُوبُكُمَا وَإِنْ تَظَاهَرَا عَلَيْهِ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ مَوْلَاهُ وَجِبْرِيلُ
وَصَالِحُ الْمُؤْمِنِينَ﴾^(۱).

بعضی از منابع اهل سنت صالح المؤمنین را به امیرالمؤمنین علی علیه السلام تفسیر کرده‌اند^(۲).

﴿إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ
زَاكِعُونَ﴾^(۳).

شان نزول آیه، امیرالمؤمنین علیه السلام است.

﴿عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ * عَنِ النَّبَاِ الْعَظِيمِ﴾^(۴)

خبر بزرگ (النبا العظيم)، علی بن ابی طالب علیه السلام است.

۱. سوره تحریم: آیه ۴.

۲. تفسیر ابن ابی حاتم: ج ۱۰، ص ۳۳۶۲، تفسیر ثعلبی: ج ۹، ص ۳۴۸، التسهیل لعلوم التنزیل: ج ۲، ص ۳۹۱، تفسیر قرطبی: ج ۱۸، ص ۱۹۲ والدر المنثور: ج ۶، ص ۲۴۴.

۳. سوره مائده: آیه ۵۵. تخریج الأحادیث و الآثار (الزیلعلی): ج ۱، ص ۴۰۹، تفسیر مقاتل بن سلیمان: ج ۱، ص ۳۰۷، تفسیر ابن ابی حاتم: ج ۴، ص ۱۱۶۲، معانی القرآن (نحاس): ج ۲، ص ۳۲۵. احکام القرآن (جصاص): ج ۲، ص ۵۵۷ و تفسیر سمرقندی: ج ۱، ص ۴۲۳.

۴. سوره نبا: آیات ۱ و ۲. شواهد التنزیل (حسکانی): ج ۲، ص ۴۱۷، الروضة المختارة (ابن ابی الحدید): ص ۱۵۴، معارج الوصول (زرندی حنفی): ص ۳۳ و ینابیع المودة. قندوزی حنفی: ج ۳، ص ۲۰۷.

﴿إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَٰئِكَ هُمْ خَيْرُ الْبَرِيَّةِ﴾^(۱).

خیر البریه، امیرالمؤمنین واهل بیت علیهم السلام هستند^(۲).

﴿فَمَنْ حَاجَّكَ فِيهِ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ فَقُلْ تَعَالَوْا نَدْعُ أَبْنَاءَنَا وَأَبْنَاءَكُمْ وَنِسَاءَنَا وَنِسَاءَكُمْ وَأَنْفُسَنَا وَأَنْفُسَكُمْ ثُمَّ نَبْتَهِلْ فَنَجْعَلْ لَعْنَتَ اللَّهِ عَلَى الْكَاذِبِينَ﴾^(۳).

نفس رسول خدا صلی الله علیه و آله، علی بن ابی طالب علیه السلام است^(۴).

آیات فوق و دهها آیه دیگر که بنا بر قول ابن عباس بالغ بر ۳۰۰ آیه است. در شأن امیرالمؤمنین علی علیه السلام نازل شده^(۵) تا آنجا که ابن عباس گوید: در شأن هیچ کس در قرآن به اندازه علی، آیه نازل نشده است^(۶). این کلام نشانه عظمت آن امام و شخصیت بزرگ می باشد. خواننده محترم بداند بعضی از فضائلی که در کتب اهل

۱. سوره بینه: آیه ۷.

۲. تفسیر طبری: ج ۳۰، ص ۳۳۵، مناقب ابن مردویه: ص ۳۴۸، الکامل (ابن عدی): ج ۱، ص ۱۷۰، شواهد التنزیل (حسکانی): ج ۲، ص ۴۵۹، تاریخ مدینه دمشق: ج ۴۲، ص ۳۷۱ و الدر المنثور: ج ۶، ص ۳۷۹.

۳. سوره آل عمران: آیه ۶۱.

۴. تفسیر ابن ابی حاتم: ج ۲، ص ۶۶۷، احکام القرآن (جصاص): ج ۲، ص ۱۱۸، تفسیر سمرقندی: ج ۱، ص ۲۴۵، تفسیر ابن زمنین: ج ۱، ص ۲۹۲ و تفسیر ثعلبی: ج ۳، ص ۸۴.

۵. تاریخ بغداد: ج ۶، ص ۲۱۹ و تاریخ مدینه دمشق: ج ۴۲، ص ۳۶۴.

۶. مناقب ابن مردویه اصفهانی: ص ۲۱۷، تاریخ مدینه دمشق: ج ۴۲، ص ۳۶۳ و تاریخ الخلفاء (سیوطی): ص ۱۸۹.

سنت برای امیرالمؤمنین و اهل بیت علیهم السلام نقل شده حتی در کتب شیعه یافت نمی‌شود. چه کسی می‌تواند فضائل و مناقب او را کتمان کند تا آنجا که محمدبن ادریس شافعی گوید: از مردی تعجب می‌کنم که دشمنانش از روی حسد و محبتش از روی ترس، فضائل او را کتمان کردند و از این و از آن، چیزی بیرون آمده که شرق و غرب را در بر گرفته است^(۱). کنایه از آنکه باین روش دشمنان و دوستان در کتمان شخصیت وی، لیکن فضائلش تمام شرق و غرب را فرا گرفته است.

علی در کلام اصحاب پیامبر صلی الله علیه و آله

دوست و دشمن اعتراف به عظمت و بزرگی علی علیه السلام دارند. خلیفه دوم گوید: شرافت تمام نمی‌شود مگر با ولایت علی علیه السلام^(۲) و در جایی دیگر می‌گوید: اگر علی علیه السلام نبود، عمر هلاک می‌شد^(۳). معاویه از سعدبن ابی وقاص سؤال کرد چه چیزی مانع شد که به علی دشنام نگویی؟ سعد جواب داد به سه دلیل که رسول خدا صلی الله علیه و آله آنان را گفته است که اگر یکی از این سه برای من بود از بالاترین نعمت‌ها برایم بهتر بود. یکی

۱. الامام الصادق و المذاهب الاربعة: ج ۲، ص ۱۹۰.

۲. لا یتم شرف الابدولایة علی علیه السلام. الصواعق المحرقة: ص ۱۷۸ و جواهر العقدين (سمهودی): ص ۲۹۴.

۳. لولا علی لهلك عمر. الإستیعاب (ابن عبد البر): ج ۳، ص ۱۱۰۳ و تفسیر سمعانی: ج ۵، ص ۱۵۴.

روایت منزلت (أنت منى بمنزلة هارون من موسى، إلا أنه لا نبي بعدي)، دوم در روز خیبر که فرمود: پرچم را فردا به دست کسی می‌دهم که خدا و رسولش را دوست دارد و خدا و رسولش نیز او را دوست دارند و سوم آنکه روزی رسول خدا ﷺ، علی و فاطمه و حسن و حسین را احضار کرد و فرمود: خدایا اینان اهل بیت من هستند^(۱). لازم است بدانیم که ده‌ها و بلکه صدها مورد از زبان بزرگان اسلام در وصف ایشان بیان شده است. من و بزرگ‌تر از من هم نمی‌توانند فضائل و مناقب امیرالمؤمنین ﷺ را بیان کنند، لیکن آب دریا را اگر نتوان کشید، هم به قدر تشنگی باید چشید.

عید غدیر در کلام معصومین

عید الله الاکبر عید غدیر خم، بالاترین عید مسلمانان است و صاحب آن علی بن ابی طالب ﷺ است. رسول اکرم ﷺ فرمودند: عید غدیر با فضیلت‌ترین اعیاد امت من است^(۲). امام صادق ﷺ در ضمن حدیثی فرمود: و آن عید بزرگ خداست^(۳). همچنین

۱. سنن الترمذی: ج ۵، ص ۳۰۲ والسنن الکبری (نسائی): ج ۵، ص ۱۰۷.

۲. روضة الواعظین: ص ۱۰۲ و اقبال الأعمال: ج ۲، ص ۲۶۴.

۳. تهذیب الأحکام: ج ۶، ص ۲۴.

امام رضا علیه السلام فرمود: روز غدیر در آسمان از زمین مشهورتر است ^(۱). و روایات بسیاری دیگر که در این مقال کوتاه نمی‌گنجد. هدف، در این مقاله بیانی هر چند کوتاه در باب فضائل عید غدیر و صاحب آن یعنی امیرالمؤمنین علی بن ابی طالب علیه السلام بود. ان شاء الله شیعیان با جهد و کوشش دو چندان سعی در شناخت معارف ناب اهل بیت علیهم السلام داشته باشند و روزی برسد که این سرمایه عظیم به دست وارث غدیر، حضرت بقیه الله الاعظم روحی فداه جهانی شود و همگان اقرار به ولایت امیرالمؤمنین علیه السلام کنند. ان شاء الله.

شهریور ۱۳۹۵ - ذی الحجه ۱۴۳۷

۱. همان: ج ۳، ص ۱۴۳ والعدد القویة (علامه حلی): ص ۱۶۶.

موعود ادیان

﴿وَنُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتُضِعُوا فِي الْأَرْضِ وَنَجْعَلَهُمْ أَئِمَّةً وَنَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ﴾^(۱).
﴿الم * ذَلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ * الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ﴾^(۲).

مسأله مهدویت در مکاتب مختلف

یکی از مسائل بسیار مهمی که از ابتدای آفرینش درباره آن بحث شده و همه اقوام گذشته بر روی آن اتفاق نظر داشتند، وجود منجی آخر الزمان است. او کسی است که نجات دهنده انسان است و بشر را از طوفان مشکلات به ساحل آرامش و نور رهنمون می‌سازد. هیچ مسأله‌ای به مانند این مسأله در ادیان مختلف

۱. سوره قصص: آیه ۵.

۲. سوره بقره: آیات ۱ - ۳.

مورد اتفاق، نبوده است. تفاوت فقط در مصداق آن است و لذا هر قومی، منجی خود را به نامی می خوانند.

منجی در ادیان مختلف

یکی از کتب مقدس هندوها کتاب (دید) است که آن را در زمره کتاب‌های مقدس خود می‌شمارند. در این کتاب از (منصور) به عنوان منجی آخر الزمان یاد شده: (پس از خرابی دنیا پادشاهی در آخر الزمان پیدا می‌شود که پیشوای خلائق باشد و نام او منصور باشد. تمام عالم را بگیرد و به دین خود در آورد و همه کس را از مؤمن و کافر بشناسد و هرچه از خداوند خواهد سر آید)^(۱). در آیین کنفوسیوس نیز بشارت منجی با تفصیلات فراوانی وجود دارد: (مردی که از طرف آسمان مأمور است در دل‌های آدمیان نفوذ می‌کند و از آن رو در روی زمین صلح برقرار می‌نماید... کسی که از طرف آسمان مأمور است در پیروی مقصد خود استوار ماند و از آن رو، کره زمین رو به کمال می‌رود)^(۲). در قرآن کریم به این مطلب نیز اشاره دارد که بحث

۱. خورشید مغرب: ص ۵۴.

۲. کتاب لی جی: ص ۸۹.

منجی در کتب عهدین^(۱) و در کتاب زبور حضرت داود نیز وجود دارد: ﴿وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ﴾^(۲). در زبور آمده: (زیرا که شریران منقطع می‌شوند، اما متوکلان به خداوند، وارث زمین خواهند شد)^(۳)، (اما متواضعان، وارث زمین شده از کثرت سلامتی متلذذ خواهند شد)^(۴). (خداوند روزهای صالحان را می‌داند و میراث ایشان ابدی خواهد بود)^(۵) و بسیاری دیگر. در آیین زردشت نیز از منجی به نام سوشیانس یا سوشیانت تعبیر می‌شود: (... از این جهت سوشیانس نامیده خواهد شد زیرا که سراسر جهان مادی را سود دارد)^(۶). در آیین مسیحیت نیز به مسأله منجی اشاره شده آنجایی که در انجیل آمده: (همچنان که برق از مشرق ساطع شده تا به مغرب ظاهر می‌شود، ظهور پسر انسان نیز چنان خواهد بود...)^(۷). چنان که دیدید به صورت بسیار خلاصه بیان شد که در اقوام و

۱. عهد قدیم (تورات) و عهد جدید (انجیل).

۲. و در حقیقت در زبور پس از تورات نوشتیم که زمین را بندگان شایسته ما به ارث خواهند برد. سوره انبیاء: آیه ۱۰۵.

۳. زبور: مزمور ۹.

۴. همان: مزمور ۱۱.

۵. همان: مزمور ۱۹.

۶. اوستا: فروردین هشت، بند ۶۲.

۷. انجیل متی: باب ۲۴، آیه ۲۷.

ادیان گذشته به مسأله منجی پرداخته شده و آن را جزء ضروریات دین و آیین خود می دانستند. در اسلام به صورت بسیار گسترده به این مسأله پرداخته شده و چه در منابع اهل سنت و چه شیعه، روایات بسیاری در این موضوع از زبان پیامبر ﷺ و ائمه اطهار علیهم السلام نقل شده است.

مهدی ﷺ از منظر اهل سنت

در اینجا ما به چند روایت که در منابع اهل سنت به موضوع مهدویت پرداخته، اشاره می کنیم: (مهدی از ما اهل بیت علیهم السلام است خداوند امر او را در یک شب اصلاح و مهیا می کند)^(۱). (ام سلمه گوید: نزد پیامبر ﷺ صحبت از مهدی شد سپس گفت: شنیدم که رسول خدا ﷺ می فرمود: مهدی از فرزندان فاطمه است)^(۲). (رسول خدا ﷺ فرمود: اگر از دنیا یک روز بماند خداوند مردی را از اهل بیت من مبعوث می کند که جهان را پر از عدل و داد می کند)^(۳). (رسول خدا ﷺ فرمود: شما را بشارت دهم به مهدی، در هنگامی که مردم در اختلاف زیادی به سر می برند، مبعوث

۱. مسند احمد: ج ۱، ص ۸۴ و سنن ابن ماجه: ج ۲، ص ۱۳۶۷.

۲. سنن ابن ماجه: ج ۲، ص ۱۳۶۸.

۳. سنن ابن داود: ج ۲، ص ۳۱۰ و المصنف (ابن ابی شیبه): ج ۸، ص ۶۷۹.

شود و زمین را پر از عدل و داد می‌کند همانطور که پر از ظلم و جور می‌شود^(۱). همان‌طور که ملاحظه شد این روایات و ده‌ها روایات دیگر از زبان مبارک رسول خدا ﷺ در وصف حضرت مهدی عجل الله فرجه ذکر شده که بسیاری از آنان طبق اعتقاد ما شیعیان می‌باشد.

مهدی در مکتب تشیع

شیعیان اثنی عشری، مهدی را امام دوازدهم خود از نسل حضرت فاطمه زهرا علیها السلام می‌دانند که فرزند امام حسن عسکری علیه السلام، امام یازدهم می‌باشد. هم اکنون زنده است و منتظر امر الهی برای قیام بر علیه دشمنان خدا و ایجاد حکومتی بر اساس عدل و داد است. از ناحیه پیامبر صلی الله علیه و آله و اهل بیت علیهم السلام روایات زیادی در وصف ایشان نقل شده که ما به چندی از آن اشاره می‌کنیم. امام باقر علیه السلام می‌فرماید: (خداوند متعال از پیامبران اولی العزم میثاق گرفت به اینکه من پروردگار شما هستم و محمد، رسول من است و علی، امیرالمؤمنین و اوصیای بعد او، والیان امر من و خازنان علم

۱. مسند احمد: ج ۳، ص ۳۷، مجمع الزوائد: ج ۷، ص ۳۱۳ و عقد الدررفی اخبار المنتظر (یوسف بن یحیی): ص ۲۳۷.

من هستند و به وسیله مهدی، دین من پیروز خواهد شد^(۱). (پیامبر اکرم ﷺ، امام حسین ﷺ را بر روی ران مبارک خود می‌نشانند و دست او را می‌بوسید و لب او را می‌مکید و می‌فرمود: تو آقا، پسر آقا هستی، تو امام، فرزند امام و پدر امامان هستی، تو حجت خدا و پسر حجت خدا هستی و پدر حجت‌های نه‌گانه بعد از خود هستی که نهمین آنان قائم آنان است)^(۲). (امیرالمؤمنین ﷺ در روایتی طولانی فرمودند: او مهدی است که زمین را پر از عدل و داد می‌کند همانطور که پر از ظلم و جور شد با او حیرت و غیبتی است که بسیاری از اقوام به واسطه آن گمراه می‌شوند و بعضی دیگر هدایت می‌شوند)^(۳). و روایات بسیاری دیگر که در این خلاصه نمی‌گنجد.

فایده وجود او در حالی که غائب است، برای جامعه چیست؟

باید گفت وجود امام معصوم و حجت خدا، چه حاضر و چه غائب برای خلقت لازم و ضروری است. همانطور که در روایات پیامبر ﷺ و اهل بیت ﷺ آمده که اگر

۱. بصائر الدرجات: ص ۱۲۶.

۲. الامامة والتبصرة: ص ۱۱۰.

۳. همان: ص ۱۲۰.

حجت نباشد زمین اهل خود را می‌بلعد^(۱). این یکی از سنت‌های الهی است. امام عصر^(ع) در جواب سؤال پرسش کننده درباره علت غیبت فرمودند: خداوند در قرآن می‌فرماید: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَسْأَلُوا عَنْ أَشْيَاءٍ إِنْ تُبَدِّلَكُمْ تَسْؤُكُمْ؛ ای کسانی که ایمان آورده‌اید از چیزهایی که اگر برای شما آشکار شود، شما را اندوهگین می‌کند مپرسید^(۲)﴾ برگردن پدران من بیعت طاغوتی از طواغیت زمان خود بود، در حالی که من خروج می‌کنم و بیعت هیچ طاغوتی برگردنم نیست اما وجه انتفاع از غیبت من مانند استفاده زمین و اهلس از خورشید است، زمانی که توسط ابرها پنهان شود و من برای زمین مایه امان هستم، همانطور که ستارگان مایه امان اهل آسمان هستند^(۳). در ذیل آیه شریفه ﴿الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ﴾^(۴) از امام صادق^(ع) نقل شده که منظور از کسانی که به غیب ایمان دارند شیعیان هستند که به قیام قائم اعتقاد دارند^(۵). با توجه به روایات معصومین و امام عصر^(ع) معلوم می‌شود که غیبت امام^(ع) از سنت‌های

۱. بصائر الدرجات: ص ۵۰۹، امالی (صدوق): ص ۲۵۳ و ینابیع المودة (قندوزی حنفی): ج ۳، ص ۳۶۰.

۲. سوره مائده: آیه ۱۰۱.

۳. کمال الدین (صدوق): ۴۸۵، الاحتجاج (طبرسی): ج ۲، ص ۲۸۴ و کشف الغمة: ج ۳، ص ۳۴۰.

۴. سوره بقره: آیه ۳.

۵. کمال الدین (صدوق): ص ۱۸ و تفسیر البرهان: ج ۸، ص ۱۲۴.

الهی بوده و در قرآن هم به آن اشاره شده، همانطور که آیه فوق بر آن دلالت می‌کند و همچنین خداوند وعده حکومت مستضعفان که طبق روایت اهل بیت علیهم‌السلام، همان امامان معصوم هستند که در حضرت حجت علیه‌السلام تجلی کرده‌اند را داده است، آنجایی که می‌فرماید: ﴿وَتُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتُضِعُوا فِي الْأَرْضِ وَنَجْعَلَهُمْ الْأَوَارِيثِينَ؛ و خواستیم بر کسانی که در آن سرزمین مستضعف بودند منت نهیم و آنان را پیشوایان مردم گردانیم و ایشان را وارث زمین کنیم﴾^(۱). خداوند ظهور منجی بشریت را نزدیک فرماید و ما را از سربازان و شیعیان حقیقی او بگرداند.

آذر ۱۳۹۵ - ربيع الأول ۱۴۳۸

۱. سوره قصص: آیه ۵.

مهدی موعود عجل الله فرجه، امام حاضر و منجی بشریت

﴿ذَلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ *

الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ﴾^(۱)

بررسی ابعاد مختلف وجودی حضرت مهدی عجل الله فرجه

الحمد لله که خداوند ما را از موالیان و دوستاناران امامان هدی و عترت پاک رسول خدا صلی الله علیه و آله قرار داد و بر ما متنی بس عظیم عنایت کرده و توفیق اعتقاد به ولایت دوازده امام معصوم را کرامت فرمود و چه نعمتی بالاتر از این وجود دارد، همانطور که در روایات آمده است که، اولین نعمت‌ها، ولایت اهل بیت علیهم السلام می‌باشد^(۲). در این دنیایی که پر از فساد و دنیا طلبی و دارای انواع و اقسام مظاهر شیطانی است، حفظ این اعتقاد بسی سخت و مشکل است. امام ما غائب است و شیعیان در اقلیت هستند.

۱. سوره بقره: آیات ۲ و ۳.

۲. امالی (صدوق): ص ۵۶۲؛ شرح الأخبار (قاضی نعمان): ج ۳، ص ۸ و امالی (شیخ طوسی): ص ۴۵۶.

از طرفی دشمنان خدا در جبهه تشیع نیز نفوذ کرده‌اند و انواع و اقسام تفکرات را به وجود آورده‌اند و سعی در منحرف کردن آن دارند. در این هنگام است که باید دست به دامان آل الله، بالأخص امام حاضر علیه السلام شویم که مبادا از ریسمان محکم الهی که همان ولایت اهل بیت علیهم السلام است، دور شویم.

متأسفانه جامعه ما دستخوش انواع و اقسام هجمه‌ها از ناحیه دشمنان برای از بین بردن اعتقادات ناب مردم شده است و بر اهل فن در امور دینی واجب است که باین هجمه‌ها مبارزه کنند. کلامی هم با کسانی داریم که از راه حق و مستقیم منحرف شده‌اند: بدانید که خداوند حافظ دین خود است و اگر همه مردم یک جامعه نیز از راه حق منحرف شوند، هیچ آسیبی به عظمت و بزرگی خدا و اهل بیت علیهم السلام وارد نخواهد شد، بلکه کسی که منحرف شده، ضرر خواهد کرد. قرآن کریم نسبت به کسانی که از راه خدا منحرف شده‌اند می‌فرماید: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَنْ يَزِدْكُمْ مِنْ دِينِهِ فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهَ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ؛ ای کسانی که ایمان آورده‌اید، هر کس از شما از دین خود برگردد، به زودی خدا گروهی [دیگر] را می‌آورد که آنان را دوست دارد و آنان [نیز] او را دوست می‌دارند﴾^(۱).

۱. سوره مائده: آیه ۵۴.

در این مقاله قصد داریم، وجود حضرت بقیة الله الأعظم ع را با عنایت به آیات الهی و کلمات رسول خدا و ائمه طاهرین ع و همچنین با استدلالات عقلی و منطقی و با عنایت به مسائل تاریخی، اثبات کنیم تا اگر کسی بر اثر القای شبهات از ناحیه دشمنان، در دلش شک و شبهه‌ای در باب وجود امام دوازدهم، ایجاد شده، رفع شبهه شود و از اعتقاد اصلی خود مطمئن گردد و بداند که اعتقاد به وجود مهدی امت و حضور ایشان، تنها راه نجات است.

قضیه اسارت مادر مکرمه حضرت امام عصر ع

یکی از شبهاتی که مطرح کرده‌اند، آن است که در روایات آمده، نرجس خاتون ع، در زمان امامت امام هادی ع در جنگ بین مسلمانان و رومیان به اسارت در آمده در حالی که در زمان امام هادی ع، جنگی بین مسلمانان و رومیان رخ نداده است؟! ما در اینجا شواهد تاریخی را بررسی و در آخر نتیجه‌گیری خواهیم کرد و معلوم خواهد شد که آیا این شبهه درست است یا خیر؟ بر اساس روایتی که شیخ صدوق ع در کتاب کمال‌الدین آورده، قضیه جنگ بین مسلمانان و مسیحیان رومی و اسارت نرجس خاتون در زمان امامت امام هادی ع و امام عسکری ع اتفاق افتاده

است^(۱).

با توجه به اینکه آغاز امامت امام هادی علیه السلام در سال ۲۲۰ هجری و شهادت ایشان در سال ۲۵۴ هجری روی داده و از طرفی امام عسکری علیه السلام در سال ۲۳۲ هجری به دنیا آمده‌اند، پس به طور حتم باید این واقعه (جنگ مسلمانان و رومیان) بین سال‌های ۲۳۲ تا ۲۵۴ قمری روی داده باشد.

البته حصر ابتدایی (یعنی سال ۲۳۲) نیز تسامحی است زیرا این سال، سال ولادت امام عسکری علیه السلام است در حالی که جنگ مورد بحث، در سال‌های جوانی حضرت روی داده است. با بررسی مصادر تاریخی به این مسأله می‌رسیم که بین سال‌های ۲۴۴ هجری تا ۲۵۴ هجری (سال شهادت امام هادی علیه السلام) چند جنگ بین مسلمانان و رومیان روی داده که اتفاقاً در همه آنها، پیروزی با لشکر مسلمانان بوده است.

ابن اثیر در کتاب تاریخی خود به نام الکامل فی التاریخ، ضمن وقایع سال ۲۴۴ هجری به فتح قصریانه از بلاد روم اشاره می‌کند که لشکر مسلمانان به فرماندهی عباس بن فضل بن یعقوب، از فرماندهان بنی عباس، لشکر رومیان را شکست داده و

۱. کمال الدین (صدوق): ص ۴۱۷؛ دلائل الامامة: ص ۴۸۹ والغیبة (شیخ طوسی): ص ۲۰۸.

منهزم می‌کند و قصریانه را فتح می‌کند^(۱). همچنین در سال ۲۴۶ بار دیگر به صقلیه که آن هم از بلاد روم بوده، حمله کرده و چند قلعه را فتح می‌کند و بسیاری از لشکریان روم در این جنگ کشته می‌شوند^(۲). عباس بار دیگر در سال ۲۴۷، به منطقه سرقوسه که آن نیز از بلاد روم است حمله می‌کند و غنائم بسیاری را به دست می‌آورد^(۳). همچنین ابن اثیر در ضمن بیان وقایع سال ۲۵۱، به فتح منطقه مظموره از مناطق روم اشاره می‌کند که جماعت بسیاری از رومیان در این جنگ به اسارت مسلمانان در می‌آیند^(۴).

در بین سال‌های ۲۵۲ تا ۲۵۴ هجری نیز جنگ‌های متعددی بین مسلمانان و رومیان روی می‌دهد که در همگی آنها مسلمانان پیروز شده‌اند^(۵). حموی در معجم البلدان در ضمن معرفی منطقه سرقوسه می‌گوید: سرقوسه بزرگ‌ترین منطقه صقلیه است که در قدیم محل حکومت قیصر روم بوده است^(۶).

۱. الکامل فی التاریخ: ج ۷، ص ۶۲.

۲. همان: ص ۶۳.

۳. همان: ص ۶۴.

۴. همان: ص ۱۶۴.

۵. همان: ص ۱۰۷.

۶. معجم البلدان: ج ۳، ص ۲۱۴.

بسیاری از این مطالب در تاریخ طبری^(۱) تاریخ ابوالفداء^(۲)، تاریخ ابن خلدون^(۳) و بسیاری کتب دیگر تاریخی ذکر شده است. ممکن است این سؤال به ذهن خطور کند که چرا کتب تاریخی به قضیه اسارت نرجس خاتون اشاره نکرده‌اند و چرا این قضیه در کتب تاریخ واضح نیست و به طور قطع نمی‌توان بیان داشت که کدام جنگ، مورد نظر ماست؟ در جواب می‌گوییم: تمامی قضایای مربوط به امام زمان علیه السلام، از قبل از اسارت حضرت نرجس علیها السلام تا غیبت ایشان مخفی بوده و به غیر خواص شیعیان و معتمدین امامان، کسی از آن با خبر نبوده تا جایی که حتی بعضی از نزدیک‌ترین نزدیکان نسبی ائمه علیهم السلام هم از آن آگاهی نداشتند و از طرفی ناقلین تاریخ مانند طبری، ابن اثیر، ابن خلدون و غیره همگی از اهل تسنن بودند و زمانی که حتی بیشتر شیعیان از این اتفاقات باخبر نبودند، تکلیف اهل سنت مشخص است. خداوند برای حفظ این امام همام، مقدر کرده بود که امور ایشان در خفا و پنهانی باشد.

برطبق حدیث شیخ صدوق، حضرت نرجس خاتون به زی کنیزان در آمده بود و کسی خبر نداشت که ایشان نوه قیصر روم است. ما در اینجا قصد داشتیم که فقط به

۱. تاریخ طبری: ج ۷، ص ۳۸۱ و ص ۴۰۵.

۲. تاریخ ابوالفداء: ج ۲، ص ۳۸.

۳. تاریخ ابن خلدون: ج ۴، ص ۲۰۲.

شواهد تاریخی این جنگ اشاره کنیم و در صدد بیان جزئیات آن نبودیم.

استدلال به وجود امام زمان علیه السلام در این زمان

در این مقام می خواهیم وجود امام عصر علیه السلام را با استناد به دلایل نقلی و منطقی بررسی کنیم.

استناد به حدیث ثقلین

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله بارها به حدیث شریف ثقلین «انی تارک فیکم الثقلین أحدهما أكبر من الآخر کتاب الله حبل ممدود من السماء إلى الأرض وعترتی أهل بیتی وانهما لن یفترقا حتی یردا علی الحوض»^(۱)، اشاره کرده اند و این حدیث البته با تعبیر گوناگون ولی معنای واحد، مورد اتفاق فریقین می باشد. به طوری که به حد تواتر^(۲) و یا حداقل تضافر^(۳) رسیده است. رسول

۱. من دو چیز گرانبها را نزد شما به جا می گذارم که یکی از دیگری بزرگتر است، کتاب خدا، ریسمان محکم از آسمان تا زمین و عترتم اهل بیتم، این دو از هم جدا نمی شوند تا در کنار حوض کوثر بر من وارد شوند. مسند احمد: ج ۳، ص ۱۴؛ المصنف (ابن ابی شیبیه): ج ۷، ص ۴۱۸؛ مسند ابی یعلی: ج ۲، ص ۳۰۳ و دهها کتب دیگر از منابع شیعه و سنی. در المصنف به جای ثقلین، خلیفتین ذکر شده است.

۲. تواتر: اصطلاحی است در علم حدیث به این معنا که روایتی از طرق و افراد مختلف و بسیار، گزارش شود به گونه ای که به صحت خبر اطمینان حاصل شود.

خدا ﷺ در این حدیث، قرآن کریم و اهل بیت ﷺ را در کنار هم قرار داده است و آن دو را جداناپذیر معرفی کرده است. «انهما لن یفترقا حتی یردا علی الحوض».

بر طبق قائلین به عدم وجود امام عصر ع، آنان در مواجهه با این حدیث با مشکل مواجه می‌شوند، زیرا مستلزم آن است که قائل به عدم وجود ثقل دیگر قرآن، بعد از شهادت امام عسکری ع شوند، و همچنین قائل به عدم صدق کلام رسول خدا ﷺ (نعوذ بالله) باشند. پس باید گفت که ثقل دیگر وجود دارد، زیرا همانطور که در زمان پیامبر اسلام ﷺ، حضرت امیرالمؤمنین، حضرت زهرا و امامین حسنین ع و بعد از آنان امام سجاد تا امام عسکری ع، ثقل دیگر قرآن بودند، پس باید بعد از ایشان تا قیامت هم معصومی، هم ردیف با این امامان باشد تا حدیث شریف ثقلین در وجود با عظمت او بروز کند و او کسی نیست به جز وجود مقدس حضرت بقیه الله الأعظم حضرت مهدی ع.

زیرا به اتفاق کل مسلمانان، معصومی غیر آن وجود مقدس وجود ندارد.

۳. تضافر: روایتی که به حد تواتر نرسد اما باز هم به صحت آن اطمینان داشته باشیم.

استدلال به وجود شر مطلق و خیر مطلق

همانطور که خداوند به ابلیس به عنوان پرچمدار جبهه ضد خدا و به عنوان شر مطلق، مهلت داده که تا روز معلوم، زنده باشد^(۱) و او هم از این مهلت استفاده کرده، و همه انسانها در معرض وساوس و فریب‌های او قرار دارند، البته به جز مخلصون که همان اهل بیت علیهم‌السلام هستند؛ حکمت الهی اقتضا می‌کند که خیر مطلق و مظهر تمام خوبی‌ها هم بر روی زمین باشد تا چه به صورت آشکارا و چه به صورت نهان، خلق را به سوی سعادت رهنمون باشد و از هدایت او بهره برند.

شبهه: ممکن است این سؤال به ذهن آید که این خیر مطلق که همان امام هدایتگر است، چگونه با عدم حضورش در بین مردم می‌تواند آنان را هدایت کند؟

جواب (۱): شیطان از بارزترین مصادیق ائمه کفر است که به آتش دعوت می‌کند ﴿وَجَعَلْنَاهُمْ أُمَّةً يَدْعُونَ إِلَى النَّارِ؛ و آنان را پیشوایانی که به سوی آتش می‌خوانند

۱. اشاره به آیات شریفه ﴿قَالَ فَأَخْرَجْ مِنْهَا قَائِكَ رَجِيمٌ * وَإِنَّ عَلَيْكَ اللَّعْنَةَ إِلَى يَوْمِ الدِّينِ * قَالَ رَبِّ فَأَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ * قَالَ فَإِنَّكَ مِنَ الْمُنْظَرِينَ * إِلَى يَوْمِ الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ * قَالَ رَبِّ إِنَّمَا أَعُودِيْتَنِي لِأَرِيَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ وَلَا أَعُودِيْتَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ * إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمُ الْمُخْلَصِينَ؛ فرمود: از این [مقام] بیرون شو که تو رانده شده‌ای. و تا روز جزا بر تو لعنت باشد. گفت: «پروردگارا، پس مرا تا روزی که برانگیخته خواهی شد مهلت ده» فرمود: «تو از مهلت یافتگانی، تا روز [و] وقت معلوم». سوره حجر: آیات ۳۴ - ۳۹.

گردانیدیم ﴿^(۱) آیا کسی شیطان را دیده؟ جواب منفی است.

آیا کسی فریب وساوس او را می خورد؟ جواب به طور حتم مثبت است. پس آشکار نبودن شیطان، مانع آن نیست که به آنچه قسم خورده - یعنی فریب دادن انسانها - عمل نکند. امام عصر علیه السلام، امام هدایت است ﴿وَجَعَلْنَاهُمْ أُمَّةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا؛ و آنان را پیشوایانی قرار دادیم که به فرمان ما هدایت می کردند﴾ ^(۲) آشکار نبودن ایشان، دلیل بر آن نیست که نتوانند ولایت خود را بر جهانیان اعمال کنند. ایشان بین مردم حضور دارند ولیکن کسی او را نمی شناسد.

جواب (۲): امام عصر علیه السلام خود در جواب سؤال کننده که پرسید اثر شما با وجود غیبتتان چگونه است؟ فرمود: وجه بهره گیری و انتفاع از من در زمان غیبتم مانند اثر خورشید بر زمین در هنگامی است که ابر جلوی خورشید را گرفته و آن را پوشانده است ^(۳). البته روایتی به این مضمون از پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله نیز نقل شده است ^(۴).

۱. سوره قصص: آیه ۴۱.

۲. سوره انبیاء: آیه ۷۳.

۳. أما وجه الانتفاع بی فی غیبتی فکالانتفاع بالشمس إذا غیبتها عن الأبصار السحاب. کمال الدین (شیخ صدوق): ص ۴۸۵، ح ۴ والغیبة (شیخ طوسی): ص ۲۹۲، ح ۲۴۷.

۴. قال جابر: فقلت له: یا رسول الله فهل یقع لشیعته الانتفاع به فی غیبته؟ فقال صلی الله علیه و آله: أی والذی بعثنی بالنبوة إنهم

بله همانطور که ابرهای بارانی نمی‌توانند جلوی ورود تشعشعات خورشید به زمین را بگیرند و فقط باعث می‌شوند که خورشید از چشمان ما پنهان شوند؛ حجاب غیبت هم مانع ولایت امام عصر علیه السلام بر بندگان نیست، هر چند ایشان از دید چشمان ما پنهان باشند.

وجود حضرت مهدی علیه السلام در کلمات معصومین علیهم السلام

می‌دانیم که معصومین علیهم السلام به دلیل دارا بودن صفت عصمت، هیچ اشتباهی از آنان صادر نمی‌گردد و هر کلامی که از زبان شریف آنان خارج می‌شود، مورد تأیید ذات باری تعالی است. همانطور که رسول خاتم صلی الله علیه و آله از روی هوا و هوس صحبت نمی‌کند ﴿وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ * إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ﴾؛ و سخن از روی هوس نمی‌گوید، این سخن بجز وحیی که وحی شود نیست ^(۱). همچنین ائمه طاهرين علیهم السلام نیز در این مقام و صفت، با رسول خدا صلی الله علیه و آله شریک هستند، فلذا کلام ایشان بر ما حجت است و نافرمانی از کلام و دستورات ایشان، نافرمانی از خدای متعال است. حضرات

⇒ يستضيئون بنوره وينتفعون بولايته في غيبته كانتفاع الناس بالشمس وإن تجللتها سحاب. كمال الدين

(صدوق): ص ۲۵۳؛ كفاية الاثر: ص ۵۵ و اعلام الوری: ج ۲، ص ۱۸۲.

۱. سوره نجم: آیات ۳ و ۴.

معصومین از پیامبر خاتم صلی الله علیه و آله تا امام عسکری علیه السلام، در احادیث مختلف بر وجود و حضور حضرت مهدی علیه السلام، در جهان اشاره کرده اند که در ادامه به چند حدیث از ایشان اشاره می کنیم. این نکته قابل ذکر است که روایات ذیل چه از لحاظ سند و چه از لحاظ متن مورد قبول علمای شیعه می باشد و به اصطلاح این روایات تصحیح سندی شده است.

حدیث رسول خدا صلی الله علیه و آله

۱. امام رضا علیه السلام از پدران بزرگوارشان از رسول خدا صلی الله علیه و آله روایت کند که فرمودند: هر که دوست دارد که به دین من متمسک شود و پس از من در کشتی نجات سوار شود باید که به علی بن ابی طالب اقتدا کند و دشمنش را دشمن بدارد و دوستش را دوست بدارد که او وصی من و جانشین من بر امتم در حیات و ممات من است، و او امام هر مسلمان و امیر هر مؤمن پس از من است. قول او قول من و امر او امر من و نهی او نهی من است.... تا آنجایی که می فرماید: هر که علی را نصرت کند خداوند او را در روز قیامت نصرت نماید و حجّتش را هنگام بازخواست تلقین وی فرماید، سپس فرمود: حسن و حسین دو امام امت من پس از پدرشان و سید جوانان اهل بهشت هستند و

مادرشان سرور زنان عالم و پدرشان سرور اوصیاء هستند، و از فرزندان حسین نه تن امامند که نهمین آنها قائم از فرزندان من است^(۱).

۲. در آخر کارِ امتم، مهدی خروج می‌کند. خداوند زمین را با باران رحمت، سیراب می‌کند و زمین نبات خود را خارج می‌کند...^(۲).

حدیث امیرالمؤمنین علیه السلام

ای حسین! نهمین از فرزندان تو همان قائم به حق است کسی که آشکارکننده دین و بسط دهنده عدل است، حسین علیه السلام گوید: گفتم یا امیرالمؤمنین! آیا آن واقع خواهد شد؟ فرمود: سوگند به خدایی که محمد را به نبوت مبعوث کرد و او را بر جمیع خلائق برگزید آن واقع خواهد گردید ولیکن پس از غیبت و حیرتی که جز مخلصین کسی در آن استوار نمی‌ماند^(۳).

۱. کمال الدین (شیخ صدوق): ص ۲۶۰ و التحصین (سید بن طاووس): ص ۵۵۳. با مراجعه به کتب رجال، این روایت از نظر سندی صحیح است.

۲. المستدرک حاکم: ج ۴، ص ۵۷۷. طبق نظر حاکم، حدیث صحیح است.

۳. کمال الدین (شیخ صدوق): ص ۳۰۴؛ اعلام الوری: ج ۲، ص ۲۲۹ و کشف الغمة: ج ۳، ص ۳۲۸. طبق نظر آیت الله خوئی در معجم رجال الحدیث تمامی روایات آن تقه و هم طبقه هستند (حدیث صحیح است).

حدیث لوح

امام باقر علیه السلام از جابرین عبد الله انصاری روایت کند که گفت: بر مولای خود فاطمه زهرا علیها السلام وارد شدم و در مقابل ایشان لوحی بود که اسامی اوصیاء در آن نوشته شده بود. پس شمردم و ۱۲ تن بودند و آخرین آنان قائم بود. جابر گوید: نام محمد در سه موضع و نام علی در چهار موضع آن بود^(۱).

حدیث امام حسن مجتبی علیه السلام

ابو سعید عقیصا گوید: وقتی امام حسن علیه السلام با معاویه مصالحه کرد، مردم به نزد او آمدند و بعضی از آنها امام علیه السلام را به واسطه بیعتش مورد سرزنش قرار دادند، امام علیه السلام فرمود: وای بر شما، چه می دانید که چه کردم؟ به خدا سوگند این عمل برای شیعیانم از آنچه که آفتاب بر آن بتابد و غروب کند بهتر است، آیا نمی دانید که من امام مفترض الطاعه بر شما هستم و به نص رسول خدا صلی الله علیه و آله یکی از دو سروران جوانان بهشتم؟ گفتند: آری، فرمود: آیا می دانید که وقتی خضر علیه السلام کشتی را سوراخ کرد و

۱. عیون اخبار الرضا علیه السلام: ج ۱، ص ۵۲ و العدد القویة (علامه حلی): ص ۷۱. طبق نظر آیت الله خوئی در المعجم رجال الحدیث، تمامی روایات ثقه و سند متصل است و حدیث صحیح است.

دیوار را بپا داشت و آن جوان را کشت، این اعمال موجب خشم موسی بن عمران گردید چون حکمت آنها بر وی پوشیده بود؟ اما آن اعمال نزد خدای تعالی عین حکمت و صواب بود؟ آیا می‌دانید که هیچ یک از ما ائمه نیست جز آنکه بیعت سرکش زمانش بر گردن اوست مگر قائمی که روح الله عیسی بن مریم پشت سر او نماز می‌خواند؟ خداوند ولادت او را مخفی می‌سازد و شخص او نهان می‌شود تا آنگاه که خروج کند، بیعت احدی بر گردن او نباشد. او نهمین از فرزندان برادرم حسین است و فرزند سرور کنیزان، خداوند عمر او را در دوران غیبت طولانی می‌گرداند، سپس با قدرت خود او را در صورت جوانی که کمتر از چهل سال دارد ظاهر می‌سازد تا بدانند که خداوند بر هر کاری توانا است^(۱).

حدیث امام حسین علیه السلام

امام حسین علیه السلام فرمود: قائم ما ظاهر می‌شود و از ظالمین انتقام می‌گیرد. از ایشان سؤال شد: ای پسر رسول خدا! قائم شما کیست؟ فرمود: هفتمین از فرزندانِ فرزندم

۱. کمال الدین (صدوق): ص ۳۱۵ و اعلام الوری: ج ۲، ص ۲۲۹. در سند این روایت، روایتی هستند که درباره آنان مدح و ذمی نیامده لذا نمی‌توان بر آن صفت حدیث صحیح به کار برد، لیکن متن حدیث مشکلی ندارد و مورد قبول امامیه است.

محمد بن علی و او حجة بن الحسن بن علی بن محمد بن علی بن موسی بن جعفر بن محمد بن علی، فرزندی، و اوست که غیبت طولانی خواهد داشت. سپس ظاهر می شود و زمین را پر از عدل و داد می کند، همانطور که پر از ظلم و جور شده بود^(۱).

حدیث امام زین العابدین علیه السلام

ابو حمزه ثمالی از امام سجاد علیه السلام روایت کند که فرمود: این آیه درباره ما نازل شده است: ﴿وَأُولُوا الْأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ أَوْلَىٰ بِبَعْضٍ﴾؛ خویشاوندان به یکدیگر سزاوارترند^(۲).
و این آیه نیز درباره ما نازل شده است: ﴿وَجَعَلَهَا كَلِمَةً بَاقِيَةً فِي عَقِبِهِ﴾؛ و این سخن را در فرزندان خود سخنی پاینده کرد^(۳). و امامت تا روز قیامت در نسل حسین بن علی بن ابی طالب علیه السلام است، و برای قائم ما دو غیبت است که یکی از دیگری طولانی تر است... و اما غیبت دیگر طولانی می شود تا به غایتی که بیشتر معتقدین به آن امام از این امر باز گردند و بر آن ثابت نمانند مگر کسی که یقینش قوی و معرفتش درست

۱. اثبات الهداة (حر عاملی): ج ۳، ص ۵۶۹، ح ۶۸۱. به نقل از کتاب اثبات الرجعة (فضل بن شاذان). با مراجعه به کتب رجال، این روایت از نظر سندی صحیح است.

۲. سوره انفال: آیه ۷۵.

۳. سوره زخرف: آیه ۲۸.

باشد و در دلش حرجی از آنچه حکم می‌کنیم نبوده و تسلیم ما اهل بیت باشد^(۱).

حدیث امام محمد باقر علیه السلام

بعد از حسین بن علی علیه السلام نه (۹) امام است که نهمین آنان قائم آنان است^(۲).^(۳)

حدیث امام جعفر صادق علیه السلام

۱. عبدالله بن سنان گوید: من و پدرم بر امام صادق علیه السلام وارد شدیم، فرمود: حال شما چون باشد آنگاه که به حالی درآئید که امام هدایت را نبینید و نشانه هدایت رؤیت نشود و هیچ کس نجات نیابد مگر آنکه دعای غریق را بخواند...^(۴).
۲. صفوان بن مهران جمّال گوید: امام صادق علیه السلام فرمود: آگاه باشید که بخدا سوگند مهدی شما غایب خواهد شد تا به غایتی که جاهل شما گوید: برای خداوند

۱. الامامة و التبصرة: ص ۲ و کمال الدین (شیخ صدوق): ص ۳۲۳. با مراجعه به کتب رجال، این روایت از نظر سندی صحیح است.

۲. حدیث حسن کالصحیح است. مرآة العقول: ج ۶، ص ۲۳۱.

۳. کافی: ج ۱، ص ۵۳۳ و الغیبة (نعمانی): ص ۹۵.

۴. الامامة و التبصرة: ص ۱۲۷؛ کمال الدین (شیخ صدوق): ص ۳۴۸ و الغیبة (نعمانی): ص ۱۶۱. با مراجعه به کتب رجال، این روایت از نظر سندی صحیح است.

در آل محمد صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نیازی نیست، سپس مانند شهاب ثاقب پیش می آید و زمین را از عدل و داد آکنده می سازد همان گونه که پیر از ظلم و جور شده باشد^(۱).

حدیث امام موسی کاظم عَلَيْهِ السَّلَام

۱. داود بن کثیر الرقی گوید: از امام هفتم موسی بن جعفر عَلَيْهِ السَّلَام از صاحب الأمر پرسیدم، فرمود: اوست رانده شده و تنها و غریب و غائب از خاندان خود که خونخواه پدرش می باشد^(۲).

۲. قائم، کسی است که زمین را از دشمنان خدا پاک و ظاهر کرده و آن را پراز عدل و داد خواهد نمود و او پنجمین از فرزندان من است^(۳).

حدیث امام رضا عَلَيْهِ السَّلَام

۱. ریّان بن صلت گوید: به امام رضا عَلَيْهِ السَّلَام گفتم: آیا شما صاحب الأمر هستید؟

۱. کمال الدین (شیخ صدوق): ص ۳۶۱. با مراجعه به کتب رجال، حدیث از نظر سندی بدون اشکال است.
۲. کمال الدین (شیخ صدوق): ص ۳۶۱. با مراجعه به کتب رجال، حدیث از نظر سندی بدون اشکال است.
۳. الامامة و التبصرة: ص ۲؛ کمال الدین (شیخ صدوق): ص ۳۶۱ و کفاية الأثر: ص ۳۶۹. با مراجعه به کتب رجال، حدیث از نظر سندی بدون اشکال است.

فرمود: من صاحب الأمر هستم اما آن کسی که زمین را از عدل آکنده سازد همچنان که پر از جور شده باشد نیستم و چگونه او باشم در حالی که ضعف بدن مرا می‌بینی، و قائم کسی است که درسش شیوخ و منظر جوانان قیام کند و نیرومند باشد به غایتی که اگر دستش را به بزرگ‌ترین درخت روی زمین دراز کند آن را از جای برکند و اگر بین کوه‌ها فریاد برآورد صخره‌های آن فرو پاشد. عصای موسی و خاتم سلیمان علیهما السلام با اوست، او چهارمین از فرزندان من است، خداوند او را در ستر خود نهان سازد سپس او را ظاهر کند و به واسطه او زمین را از عدل و داد آکنده سازد همچنان که پر از ظلم و ستم شده باشد^(۱).

۲. عبد السلام بن صالح هروی گوید: من از دعبل بن علی خزاعی شنیدم که می‌گفت: بر مولای خود امام رضا علیه السلام قصیده خود را که چنین آغاز می‌شود خواندم:

مدارس آیات خلت من تلاوة
و منزل وحی مقفر العرصات

و چون به این ابیات رسیدم:

خروج امام لا محالة خارج
يقوم على اسم الله و البركات

۱. الامامة و التبصرة: ص ۲؛ کمال الدین (شیخ صدوق): ص ۳۷۶. با مراجعه به کتب رجالی، حدیث از نظر سندی بدون اشکال است.

يَمِيْزُ فَيَنَا كُلَّ حَقٍّ وَ بَاطِلٍ   وَ يَجْزِي عَلَيَّ النِّعْمَاءَ وَ النِّعْمَاتِ

امام رضا عليه السلام به سختی گریستند، سپس سر خود را بلند کرده و به من فرمودند: ای خزاعی! روح القدس این دو بیت را بر زبان تو جاری کرده است، آیا می دانی این امام کیست؟ و کی قیام خواهد کرد؟ گفتم نه ای مولای من! فقط شنیده ام که امامی از شما خروج می کند و زمین را از فساد پاک می سازد و آن را از عدل آکنده می سازد، همان گونه که از ستم پُر شده باشد. فرمود: ای دعبل! امام پس از من فرزندم محمّد است و پس از او فرزندش علی و پس از او فرزندش حسن و پس از او فرزندش حجّت قائم که در دوران غیبتش منتظر او باشند و در ظهورش از او اطاعت کنند و اگر از دنیا جز یک روز باقی نمانده باشد خدای تعالی آن روز را طولانی فرماید تا خروج کند و زمین را از عدل آکنده سازد همچنان که از جور پر شده باشد^(۱).

حدیث امام جواد علیه السلام

عبد العظیم حسنی گوید: بر مولای خود امام جواد علیه السلام وارد شدم و می خواستم

۱. عیون اخبار الرضا علیه السلام: ج ۲، ص ۲۹۷؛ کفایة الأثر: ص ۲۷۶ و اعلام الوری: ج ۲، ص ۶۸. با مراجعه به کتب رجالی، حدیث از نظر سندی بدون اشکال است.

از قائم پرسش کنم که آیا مهدی هم اوست یا غیر او؟ امام علیه السلام آغاز سخن کرد و فرمود: ای ابو القاسم قائم ما همان مهدی است کسی که باید در غیبتش او را انتظار کشند و در ظهورش او را فرمان برند و او سومین از فرزندان من است و سوگند به کسی که محمد علیه السلام را به نبوت مبعوث فرمود و ما را به امامت مخصوص گردانید اگر از عمر دنیا جز یک روز باقی نمانده باشد خداوند آن روز را طولانی گرداند تا در آن قیام کند و زمین را پراز عدل و داد نماید، همچنان که آکنده از ظلم و جور شده باشد و خدای تعالی امر او را در یک شب اصلاح فرماید چنان که امر موسی کلیم علیه السلام را اصلاح فرمود، او رفت تا برای خانواده اش شعله‌ای آتش بیاورد اما چون برگشت، رسول و پیامبر بود^(۱).

حدیث امام هادی علیه السلام

ابوهاشم جعفری گوید: از امام هادی علیه السلام شنیدم که می‌فرمود: جانشین پس از من فرزندانم حسن است و با جانشین او چگونه‌اید؟ گفتم: فدای شما شوم! برای چه؟

۱. الامامة و التبصرة: ص ۲؛ کمال الدین (شیخ صدوق): ص ۳۷۷ و کفایة الأثر: ص ۲۸۸. با مراجعه به کتب رجالی، حدیث از نظر سندی بدون اشکال است.

فرمود: زیرا شخص او را نمی‌بینید و یاد کردنش به نام روا نبود. گفتم: پس چگونه او را یاد کنیم؟ فرمود: بگوئید: الحجة من آل محمد سلام و درود خدا بر او باد^(۱).

حدیث امام حسن عسکری علیه السلام

محمد بن عبد الجبار (از اصحاب و خادمان خاص امام عسکری علیه السلام) می‌گوید از امام علیه السلام پرسیدم، امام و حجت بر مردم بعد از شما کیست؟ امام علیه السلام فرمود: امام و حجت خدا بعد از من فرزندم است. همانم رسول خدا صلی الله علیه و آله و هم کنیه ایشان. کسی که ختم کننده حجت‌های الهی است و آخرین خلفای اوست. محمد بن عبد الجبار از امام علیه السلام سؤال کرد او کیست؟ امام علیه السلام فرمود: از دختر فرزند قیصر روم. بدرستی که او به دنیا خواهد آمد و از مردم پنهان می‌شود، غیبتی طولانی، سپس ظاهر می‌شود^(۲). در احادیث نقل شده در فوق، سه نکته باید مورد توجه قرار گیرد و در آن تأمل شود:

۱. در این احادیث، بسیار به مسأله غیبت اشاره شده است. واضح است که زمانی

۱. الامامة و التبصرة: ص ۱۱۸ و کمال الدین (شیخ صدوق): ص ۳۸۱. با مراجعه به کتب رجال، این روایت از نظر سندی صحیح است.

۲. اثبات الهداة: ج ۳، ص ۵۶۹، ح ۶۸۰ به نقل از کتاب اثبات الرجعة (فضل بن شاذان). حدیث صحیح است.

از این کلمه تعبیر می‌شود که شخص حاضر باشد اما دیده نشود و از نظرها غایب باشد و این برخلاف نظر عده‌ای از فِرَق است که قائل به عدم تولد او هستند و می‌گویند که او زاده نشده و در آخر الزمان به دنیا خواهد آمد.

۲. در این احادیث به اسامی امامان اشاره شده که علاوه بر آنکه دلالت بر وجود ۱۲ امام معصوم دارد (برخلاف زیدیه، اسماعیلیه و غیره که قائل به امامت ۱۲ امام نیستند)، دلالت بر وجود مهدی بدون واسطه به امامان می‌کند.

۳. در این روایات به فاصله امام بیان کننده حدیث، با امام عصر علیه السلام اشاره دارد، مانند: ... ای دعبل! امام پس از من فرزندانم محمد است و پس از او فرزندش علی و پس از او فرزندش حسن و پس از او فرزندش حجت قائم... و بیان این مطلب یعنی آنکه امامان، آدرس امام غائب را داده‌اند تا ما در مصداق، دچار اشتباه نشویم. این نکات ما را به نتیجه مهمی می‌رساند و آن این است که مهدی امت علیه السلام زنده است و ایشان فرزند امام عسکری علیه السلام است و اوست که روزی خواهد آمد و با اراده الهی و نصرت او، زمین را پر از عدل و داد می‌کند و به آرزوی انسان‌ها در طول تاریخ بشریت جامه عمل می‌پوشاند و این آیه را تفسیر می‌کند که ﴿وَتُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتُضِعُوا فِي الْأَرْضِ وَنَجْعَلَهُمْ أَئِمَّةً وَنَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ﴾ و ما بر آن هستیم که بر مستضعفان روی زمین

نعمت دهیم و آنان را پیشوایان سازیم و وارثان گردانیم^(۱). ان شاء الله ما آن روز را
درک کنیم و طعم شیرین عدالت علوی را با دستان باکفایت مهدی آل محمد علیهم السلام
بچشیم. والسلام علیکم ورحمة الله وسلام علی المرسلین.

شعبان ۱۴۳۹ - اردیبهشت ۱۳۹۷

۱. سوره قصص: آیه ۵.